

INTERNET SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA O‘QUVCHILAR IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH UCHUN PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARNI YARATISH

Dedaxonova Moxira Oltmishboyevna
Namangan Davlat Universiteti doktoranti

Annotatsiya: *Ushbu maqola internet savodxonligini oshirishda o‘quvchilarning imkoniyatlarini kengaytirish uchun zarur bo‘lgan pedagogik shart-sharoitlar haqida so‘z yuritadi. Maqolada internetning o‘quvchilarga taqdim etadigan ilmiy tadqiqotlar, interaktiv faoliyatlar va bilim olish manbalarini qanday samarali tarzda ishlatish mumkinligi ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, o‘quvchilarga internetda xavfsiz muloqot qilish, ma‘lumotlarni tahlil qilish, axborotlarni tekshirish va to‘g‘ri foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirish muhimligi ta‘kidlanadi. Pedagogik shart-sharoitlarni yaratish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va o‘qituvchilarni kasbiy rivojlantirish masalalariga ham alohida e‘tibor qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *internet savodxonligi, o‘quvchilar, pedagogik shart-sharoitlar, interaktiv ta‘lim, xavfsizlik, tanqidiy fikrlash, masofaviy ta‘lim, axborot xavfsizligi, internetdan foydalanish ko‘nikmalari, o‘qituvchilarni rivojlantirish.*

Bugungi kunda internet – bu har bir insonning kundalik hayotining ajralmas qismi. Xususan, o‘quvchilar uchun internet nafaqat bilim olish manbai, balki turli xil interaktiv faoliyatlarga, ilmiy tadqiqotlar, va jamiyatning boshqa sohalariga kirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Ammo, internetda faqat texnik jihatdan faol bo‘lish bilan kifoyalanmaslik kerak, balki onlayn faoliyatda to‘g‘ri va samarali ishlash uchun internet savodxonligi (digital literacy) talab qilinadi.

Internet savodxonligi o‘quvchilarning zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish qobiliyatini anglatadi. Bu nafaqat kompyuter va internet texnologiyalarini ishlatish, balki internetdan olgan ma‘lumotni tahlil qilish, baholash, ulardan to‘g‘ri foydalanish va boshqa odamlar bilan muloqotda bo‘lish uchun kerakli ko‘nikmalarni rivojlantirishni o‘z ichiga oladi. Shuning uchun, o‘quvchilarni internet savodxonligini oshirishda muhim omil sifatida pedagogik shart-sharoitlarni yaratish zarur. Pedagogik shart-sharoitlar o‘quvchilarning internet savodxonligini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Buning uchun ta‘lim muassasalarida zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan sinf xonalari, kompyuter laboratoriyalari va interaktiv ta‘lim platformalari tashkil etilishi kerak. Masalan, onlayn darslar, masofaviy ta‘lim resurslari, turli xil ilmiy tadqiqotlar va o‘quvchilarga ma‘lumotlar bazasiga kirish imkoniyatlarini taqdim etish muhimdir. Bu jarayonda o‘qituvchilar o‘zlarining darslarini faqat an‘anaviy usullar bilan emas, balki yangi texnologiyalar yordamida ham olib borishlari lozim. Masalan, o‘quvchilarga internetda ma‘lumotlarni qidirish, ularni tekshirish va tahlil qilish bo‘yicha ko‘nikmalarni o‘rgatish,

shuningdek, interaktiv ta'lim vositalari orqali darslarni jonli va qiziqarli tarzda olib borish zarur.

Internetda o'quvchilar faqat bilim olish bilan cheklanib qolmasdan, ularning axborot xavfsizligini ta'minlash ham juda muhimdir. Pedagoglar o'quvchilarga internetda xavfsiz muloqot qilish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborotlarni tekshirish kabi ko'nikmalarni o'rgatishlari kerak. Pedagogik shart-sharoitlar doirasida, o'quvchilarga internetda xushmuomalalik, axloqiy me'yorlarga rioya qilish va huquqiy bilimlarni oshirish muhimdir. O'quvchilarga onlayn bullying (kiberqo'rqitish), yolg'on ma'lumotlar tarqatish (fake news), va zararli kontentlardan saqlanishni o'rgatish uchun maxsus kurslar va mashg'ulotlar tashkil etilishi zarur. Internetda ma'lumotning miqdori juda katta va har doim ham ishonchli bo'lmaydi. Shuning uchun, o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish juda muhimdir. Pedagoglar o'quvchilarga internetda topilgan ma'lumotlarning manbasini tekshirish, ma'lumotlarning haqiqiylikni aniqlash, hamda muayyan mavzuga oid ma'lumotlar orasida farqlarni topish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam berishlari lozim. Bundan tashqari, o'quvchilarni turli manbalar bilan ishlashga o'rgatish, ularni har xil perspektivalardan tahlil qilishga undash, bu esa ularning fikrlash jarayonini boyitadi va internetda o'qish va ishlash ko'nikmalarini oshiradi.

Internet savodxonligi faqat ma'lumotni olish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchilarni ijodiy va amaliy faoliyatlarga jalb qilish muhimdir. Misol uchun, o'quvchilarni turli onlayn loyihalarda ishtirok etishga, bloglar yozishga, videolar tayyorlashga yoki ilmiy tadqiqotlar olib borishga undash, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Pedagogik shart-sharoitlar o'quvchilarga o'z bilimlarini amalda qo'llash imkonini berish uchun qulay muhit yaratish, masalan, turli xil onlayn kutubxonalarga, ilmiy jurnallarga va resurslarga kirish imkoniyatlarini taqdim etish orqali ularni yanada faol va ijodiy faoliyatga undash kerak. Internet savodxonligini oshirishda o'qituvchilarning roli juda muhimdir. O'qituvchilar o'z bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab borishlari zarur. Ular o'quvchilarga internet savodxonligini oshirishda nafaqat texnik mahorat, balki ijtimoiy va axloqiy jihatlarga ham e'tibor qaratishlari lozim.

O'qituvchilarni internet texnologiyalaridan samarali foydalanishga, zamonaviy pedagogik uslublarni qo'llashga va o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga yo'naltirish uchun ularni muntazam ravishda seminarlar, treninglar va o'quv kurslari orqali kasbiy rivojlantirish zarur. Internet savodxonligini oshirishda o'quvchilar imkoniyatlarini kengaytirish uchun quyidagi metodlarni ko'rib chiqishimiz mumkin.



O'quvchilarni internetda bilim olish jarayoniga jalb qilish uchun turli interaktiv ta'lim platformalaridan foydalanish zarur. Masalan, o'quvchilar uchun onlayn darslar, videomateriallar, interaktiv testlar va quizlar yaratish orqali ularga mavzularni qiziqarli va samarali tarzda o'rganishga yordam berish mumkin. Bu usul o'quvchilarning texnologiyalarga bo'lgan qiziqishini oshiradi va internetdan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'quvchilarga guruhlar bo'lib onlayn loyihalar ustida ishlash imkoniyatini taqdim etish, ularning hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Misol uchun, o'quvchilarni forumlarda yoki onlayn guruhlarda muhokama qilishga undash, biror mavzu bo'yicha umumiy tadqiqotlar olib borish, hamda bir-biriga ma'lumotlarni taqdim etish orqali internet savodxonligini oshirish mumkin. Bu metod o'quvchilarga internetda axborot almashish va tanqidiy fikrlashni o'rgatadi.

Internetda xavfsiz va mas'uliyatli muloqot qilishni o'rgatish uchun maxsus treninglar tashkil etish muhimdir. O'quvchilarga onlayn tajovuzlar, kiberbullying, shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi va soxta ma'lumotlar haqida ma'lumot berish zarur. Ularni internetda xavfsiz ishlash va axborotlarni tekshirish bo'yicha aniq ko'nikmalar bilan ta'minlash bu yo'ldagi samarali metodlardan biridir.

O'quvchilarga internetda topilgan ma'lumotlarni tanqidiy tarzda tahlil qilishni o'rgatish muhimdir. Buning uchun o'quvchilarga misollar keltirib, internetdagi turli manbalardan olingan ma'lumotlarni solishtirishni, manbalarini tekshirishni va to'g'ri xulosalar chiqarishni o'rgatish kerak.

Tanqidiy fikrlashning rivojlanishi o'quvchilarning internetdan to'g'ri va samarali foydalanishiga yordam beradi. O'quvchilarga internet orqali masofaviy ta'lim olish imkoniyatlarini taqdim etish, ularning internet savodxonligini oshirishga yordam beradi. O'quvchilarni ilmiy resurslarga, onlayn kutubxonalarga, ilmiy maqolalarga va darsliklarga kirish imkoniyati bilan ta'minlash, o'quvchilarga o'z bilimlarini mustahkamlash va yanada

rivojlantirish imkonini beradi. Bu metod orqali o‘quvchilarning mustaqil o‘rganish ko‘nikmalari rivojlanadi va ular internetda samarali ishlashni o‘rganadilar.

Internet savodxonligini oshirishda pedagogik shart-sharoitlar yaratish – bu nafaqat ta’lim muassasalarining vazifasi, balki butun jamiyatning mas’uliyati. O‘quvchilarga samarali, xavfsiz va tanqidiy internetdan foydalanish ko‘nikmalarini o‘rgatish orqali ularni kelajakda zamonaviy axborot dunyosida muvaffaqiyatli va mas’uliyatli fuqarolar sifatida shakllantirish mumkin. Shu bilan birga, pedagogik shart-sharoitlar orqali o‘quvchilarga imkoniyatlar yaratish ularning o‘z o‘rnini aniq topishlari, mustaqil fikrlashlari va zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli bo‘lishlariga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘.Q.Tolipov, M.Usmanboyeva. Pedagogik texnologiyalarninigi tadbqiqiy asoslari. O‘quv qo‘llanma. T.: “Fan”, 2006 y.
2. R.Ishmuxamedov, A.Abduqodirov, A.Pardaev. Ta’limda innovatsion texnologiyalar (ta’lim muassasalari pedagog o‘qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar). O‘quv qo‘llanma. Toshkent, “Iste’dod”, 2008 y.
3. A.Abduqodirov, A.Xaitov, Shodiev R. Axborot texnologiyalari. Darslik. T.: “O‘zbekiston”, 2004 y.
4. A.Sattorov. Informatika va axborot texnologiyalari. Darslik. T.:, “O‘qituvchi”, 2008 y.
5. J.G‘.Yo‘ldoshev, S.A.Usmonov. Pedagogik texnologiya asoslari. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, “O‘qituvchi”, 2004 y.
6. Fedotova D. CASE- texnologiya. Moskva, «Izdatelskiy dom BXV», 2003 g.
7. Soy, Margarita i dr. Sozdanie elektronnykh uchebnikov. T.: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi”, 2007 g.
8. Lapchik M.P., Semakin I.G., Xenner Ye.K... Metodika prepodavaniya informatiki: Ucheb. posobie dlya stud.ped.vuzov. — M.: “Akademiya”, 2003 g.